

॥ पय ०
॥ ५२ ॥

क्षीरचक्षुजमंगुष्टपराणाहमृजुंरुभं ॥ २॥ प्रासादस्नानमध्येतुस्नापयेन्मूलवि
षया ॥ ३॥ शंकोद्विगुणमानेनपरितोमंडलंलिखेत् ॥ ३॥ मंडलांतोलिखेद्यथांशं
खोपृत्वापराणयोः ॥ ४॥ न्यस्यविंदुद्वयंसूत्रंप्राक्प्रत्यसंस्थितंलिखेत् ॥ ४॥ विंदु
द्वयांतरंप्रास्थंकद्वपाननपुष्टवत् ॥ ५॥ ज्ञातंप्राक्सस्यदिवसूत्रमेवंसूत्रेसमीक्षते
५॥ सोमासूत्रमिदंभ्रांतमुत्तमपरांलिखेत् ॥ ६॥ अष्टदिक्षयथान्यायंसोमासू
त्रंतथालिखेत् ॥ ६॥ त्रिः पंचसप्तहस्तंराजधिकंवायथेक्षया ॥ ७॥ कुर्यात्तत्सूत्र
विन्यासंग्राह्यंस्नानसमृषये ॥ ७॥ दिवसूत्रभ्रमणेनैवचतुरस्त्रात्रयेत्युनः ॥
अष्टदिक्षयथान्यायंशंकुस्नापनमारभेत् ॥ ८॥ शंकुसंस्नापनाकालेनिमिचा
निचलक्षयेत् ॥ ८॥ रुभंचेतिसिद्धिमाप्नोतिमरुभेशांतिमाचरेत् ॥ ९॥ चतुरस्रं
सूत्रतंचचतुरस्त्रायतंतुवा ॥ ९॥ रुत्तायतंतवाकुर्वीतप्रासादंतुचतुर्विधं ॥ १०॥ स्ति
त्यासनानियानानिचतुरश्रेचरुत्तके ॥ १०॥ रुत्तायतेविमानेचचतुरस्त्रायतेपि
च ॥ ११॥ शयनंतत्रकुर्वीतविश्वरूपंतथैवच ॥ ११॥ लोकाक्रांतंकरेदोशंतत्रकु

॥ राम ॥
॥ ५२ ॥

र्थाद्विचक्षणः॥१२॥ एवं विंबानुगुण्येन प्रासादं कारयेद्बुधः॥ आरभ्य मेकह
स्तादिदद्यादस्तांतमेव च॥१३॥ अयुतेनैव हस्तेन कुर्यादयतनं हरेः॥ युग्मं वामे
सकाम्यस्य मयुक्तं भुक्तिकामदं॥१४॥ माहादद्यात्तांतं वै यथा विज्ञानुसारतः
मानयित्वा विधानेन उपानंतं न कारयेत्॥१५॥ चले वं वास्तुरास्त्रज्ञैः आरभ्य प्र
थमेष्टकां॥१६॥ एकास्त्रि विधा प्रोक्ता शिलाकाष्टनमृन्मयाः॥१७॥ शैले ज्ञेयु वि
माने पुशिलास्या अथमेष्टकः॥ काष्टेन चामतिमौणे तेनैव प्रथमेष्टकाः॥१८॥
रूपकेष्टकया कुर्याद्विमानेतिष्टकामये॥ मामेष्टका चिते दृष्ट्ये शिलास्या अथ
मेष्टकाः॥१९॥ शैलेष्टकाम्यां रचिते शिलास्या अथमेष्टका॥ शिलाकाष्टमये
विष्ट्ये शिलास्या अथमेष्टका॥२०॥ एष्टकाकाष्टयुक्ते नुष्टका प्रथमेष्टका॥२१॥
शिलामं ग्रहणे देरो सा चिना स पुरः सरं॥२२॥ संगृह्य नुशिलांतत्र पुल्लिंगादि
परोक्षयेत्॥ उपानादितुस्तूप्यंतं पुल्लिंग शिलया भवेत्॥२३॥ स्त्रीलिंग शिल
या चैव कारयेत् अथ मांशिलां॥ न पुंसकेन शिलया कुर्यात्स्त्रीलिंगं तथा॥-

॥ पस०
॥ ५३ ॥

२२॥ प्रतिमादारुवनग्रासानिदौषागुणवत्तरा॥ अथवाविहितैलिंगेलोभाद
ज्ञानतोपिवा॥ कर्तुः कारयितुर्नाशोराजोराष्टस्यनिश्चितः॥ २३॥ इदानींसंप्रव
क्ष्यामिमृन्मयस्येष्टकाविधिं॥ रथकारेणनिर्दिष्टंदेशमासाध्यदेशिकः॥ २४॥ त
प्रापिज्वलितेवन्होसपिपाजुहुयाद्धतं॥ अष्टौचमूलमंत्रेणनसूक्तेनचरुं पुनः॥ २
५॥ मूलमंत्रेणसमिधोयाज्ञिकाजुहुयास्तथा॥ कुर्याच्चचरुणाभूयोविष्णुपार्ष
दाहुतिः॥ २६॥ क्षेत्रपालस्यभूतानांवास्तुनाथस्यचस्वयं॥ देवतानामृषीणांच
तथादेवगणस्यच॥ २७॥ यथालिंगेनमंत्रेणस्वाहांतेनविचक्षणः॥ भूरादि
भिर्वाहतीभिःहुत्वापूर्णहुतिंचरेत्॥ २८॥ चतुर्दिक्षुचपूर्वायंचरुणावलिक
र्मच॥ कुर्याद्देवेनमंत्रेणनमोतेनयथाक्रमं॥ २९॥ विष्णुपार्षदेभ्यश्चसर्वभूते
भ्यएवच॥ वास्तुनाथायचतथाक्षेत्रपालायचोपरि॥ ३०॥ कृत्वाग्निमुत्सृजेदेव
मग्नेहोमादिकंकुरुते॥ कुलान्नःप्राङ्मुखःकुर्यात्तत्रभूमत्तिकेष्टकाः॥ ३१॥ पु
ल्लिंगादिविभागेनतद्विभागोविधीयते॥ रेखास्त्वर्युग्मावायत्रपुल्लिंगिते

॥ यम॥
॥ ५३ ॥

एकः॥३२॥तिरश्चीनाद्यवायुग्मा रेखाश्चीनतदिष्टका॥तपुंसकस्थनिलैरेखा
रेखाअग्रेथकर्णयोः॥३३॥नपुंलिंगेष्टकातावत्गुर्भाचानंविधीयते॥स्त्रीलिं
गेष्टकाकुर्यांगर्भाचानादिपीठिकां॥३४॥पुंलिंगेष्टकाकुर्यात्प्रासादंतदि
चक्षणः॥चतुर्विंशांगुलायामाग्रेष्टस्यान्मध्यमापुनः॥३५॥अष्टादशांगुला
यामाकनिष्टापेडशांगुला॥अर्चायामंतुविस्तारंतद्वैषम्यमिष्यते॥३६॥आ
यामथमविस्तारास्यादष्टादिनिकेष्टका॥एवमादिष्टकामानंकुर्याद्भूमिवरा
द्वयः॥३७॥महामानमनंविंश्यादल्पमानमुदीर्यते॥प्रासादपादविस्तारतु
ल्याविस्तारइष्यते॥३८॥विस्ताराद्विगुणायामांकल्ययेदिष्टकांबुधः॥एवं
धिलानांशरुणांमानंशरुणिलामये॥३९॥सुपक्कासुखरापक्काविंवाभास
दृढासमा॥एकवर्णाप्रसास्तास्यादिष्टकाप्रथमाहिका॥४०॥काळमंडलसं
युक्तांदिनांभिजांतयामनु॥स्फुटितांवर्जयेन्नूनप्रासादरंभणेष्टकां॥
४१॥चतस्रःप्रथमंकुर्यादिष्टकादेवनालये॥आवासेपंचमूर्तीनांकल्यये

॥पञ्च॥
॥५४॥

प्रथमेष्टकः॥४३॥ पक्षेष्टकाचिते चास्ति पक्षास्यात् प्रथमेष्टका॥ आमेष्टका
चिते चास्ति प्रथमानान्यथा भवेत्॥४३॥ अंकुरानर्पयेत्पूर्वमधिवासनकर्मणः
दिशां च तसृणां चाम्नः पूर्वादीनां दिशि क्वचित्॥४४॥ प्रपादं र्भसृजं कुर्यात्सो
डशस्तंभसंयुतां॥ सप्ततालायनंतत्र वेदिं हस्तसमुन्नतां॥४५॥ मध्ये कृत्वा ततः
पीठं गालिभारैस्त्रिभिः कृतं॥ कृतं वा च नुरग्रं वा कुर्याद्येष्टं च नुर्मुखं॥४६॥
द्वाभ्यां मध्यमे केन च न्यपरिकल्पितं॥ सूत्रादि वेष्टितं कुंभं चान्यपीठे निधा
पयेत्॥४७॥ परितः कलशानष्टौ अष्टदिक्षु विनिक्षिपेत्॥ कुंभस्योपरितस्त
स्य चारिपूर्णस्य देशिकः॥४८॥ तावत्प्रमाणं कुर्वीत चान्यपीठं तथा विधं॥ त
दर्थं तंडुलयुतं तदर्थं तिलसंयुतं॥४९॥ आस्तीर्णं र्भसंवाधं न वत्स्रपरिष्क
तं॥ तदिष्टका विवासा र्थं कृत्वा वेदिं देशिकोत्तमः॥५०॥ स्नापयेदिष्टका पूर्वं स्ना
पयेत्कलशान्नव॥ ग्रीहि पीठे सुनिहिते मध्ये चैवाच दिक्षु च॥५१॥ मध्यमे क
लशे सर्पिः प्राच्यां क्षीरं विनिक्षिपेत्॥ जागेयेदधिया म्येतु गुळं नैऋत दिश्य

॥राम॥
॥५४॥

पि॥५२॥पंचगव्यंफलरसंवारुणेमातरिस्वनि॥गंचवारितश्चासौम्येलोह
तोयंशिवेमधु॥५३॥विन्यस्यनववस्त्रेणवेष्टयितासमर्चयेत्॥स्नापयेत्लेष्ट-
कापीतेस्नापयेत्कलशैक्रमान्॥५४॥पयोवृतेनसाल्माग्रेस्नापयेत्पयसाततः॥
स्नापयेद्विष्णुतोयेनमधुवातेतिमंत्रतः॥५५॥फलिनीत्यनुवाकेनस्नापयेत्क्षणवा-
रिणा॥हिरण्यगर्भमंत्रेणस्नापयेत्लोहवारिणा॥५६॥दक्षिणाग्रेतिमंत्रेण
स्नापयेत्लोहदद्यासंनपयेत्ततः॥स्नापयेत्पंचगव्येनपंचवारुणिकैस्तथा॥५७॥
गंचद्वारेतिमंत्रेणस्नापयेत्गंचवारिणा॥मधुवातेतिमंत्रेणमधुस्नानंसमाच-
रेत्॥५८॥अतश्च्युतेतिसाल्मावेष्टेनस्नापयेत्ततः॥एकैकंनववस्त्रेणदर्भयुक्ते-
नवेष्टयेत्॥५९॥परिगृह्येष्टकाःसर्वांरायनोपरिनिक्षिपेत्॥तोरणद्वारकुंभां
श्रृङ्खलांश्चपरिपूजयेत्॥६०॥यष्ट्योमध्यमेकुंभेपरमात्मानुर्मुखः॥अष्ट-
संख्येपुकुंभेषुविष्णादिनष्टपूजयेत्॥६१॥निवेदयेमहाकुंभेपायसंवागुजो-
दनं॥पूर्वस्यामुत्तरंस्यावादिमिकुंडंप्रकल्पयेत्॥६२॥सुंदिलेचाग्निमानी

॥ पञ्च ॥
॥ ५५ ॥

यनुहुयासमिचादिभिः ॥ समिदान्यतिलं पुष्पं च यगष्टोत्तरं रातं ॥ ५३ ॥ जुहुया
मूलमंत्रेण नृसूक्तेन च रुं पुनः ॥ स्पर्शयेद्दिष्टका सर्वां संपादय्येन देशिकः ॥ ५४ ॥
हेमसूत्रे प्रतिसरेः अस्त्रमंत्रेण बंधयेत् ॥ विभवानुगुणैवान्यैकार्पासरजतादि
भिः ॥ ५५ ॥ स्वप्नाधिपतिमंत्रेण सर्पिषा जुहुयाद्यतं ॥ स्वप्नार्थे गुरुणा सार्धं य
जमानस्तु संविशेत् ॥ ५६ ॥ दुस्वप्नदर्शनेन स्यान्निर्माणं तत्र सप्पन्नः ॥ स्वप्ने रक्तमे
तु सदनं प्रारभेता विजंबनं ॥ ५७ ॥ स्तोभूते शोभने लने स्नापयेत् एकगुरुः ॥ अ
वेशयेत् च प्रासादमिष्टकास्ताकपूजिताः ॥ ५८ ॥ कूपस्य द्वारदेशस्य दक्षिणे देशि
कोत्तमः ॥ पादमूलादयस्तास्ताक्षिपे नुर्यादि घोषयेत् ॥ ५९ ॥ स्वस्तिदं वानयि
तानुब्राह्मणान् धनतोषितान् ॥ प्रादक्षिण्येन चंद्रादिसोमांतं देवमंदिरे ॥ ६० ॥
मनुष्याणां तु मध्यांतं मूलमंत्रेण देवते ॥ निदृष्ट्यादिष्टका चाम्निमानुष्याणां नि
केतने ॥ ६१ ॥ श्रीसूक्तेनैष्टका चानंदेवीनामा विदेवते ॥ इष्टकानां च तु मूर्तिः
पंचमूर्तिस्तु मानुषे ॥ ६२ ॥ याम्यवारुणयोर्मूलमग्रमिंद्रवने रायोः ॥ इष्टका

॥ राम ॥
॥ ५५ ॥

नांचतुर्मूर्तिः पंचमूर्तिस्तुमानुषे ॥ ७२ ॥ याम्यवारुणयोर्मूलमथमिंद्रचनेशयोः ॥
इष्टकानां भवेत्पासो नो पानाद्विषमं भवेत् ॥ ७३ ॥ कूने चैव भोजनो ज्ञानाद्द्वेषस्य भ
यकारणं ॥ तस्मादुपानसद्विषमिष्टकां प्रथमेक्षिपेत् ॥ ७४ ॥ अचिदैवं समभ्यर्च
स्वभ्रतो येन पूरयेत् ॥ रत्नैर्लोहैश्चान्यैश्च कृष्णैश्च पृथग्विवैः ॥ ७५ ॥ पूरिते
मुद्रमं स्वभ्रजलावर्तं परोक्षयेत् ॥ अमं प्रदक्षिणावर्तं स्यावर्तमथाद्रुमं ॥
७६ ॥ स्वभ्रविनिहितं तोयं सप्तः शोषं व्रजेद्यदि ॥ मारुत्वमपितद्यामनसमा
क्षिप्तगच्छति ॥ ७७ ॥ क्षियते यजमानो वा भवेद्द्वाराष्ट्रपिप्लवः ॥ निमित्तेष्वद्रुमे
ष्वेवं द्रुमेषु च द्रुमं भवेत् ॥ ७८ ॥ देशिकस्य मनस्तुष्टिः सर्वसंपत्करी तथा ॥ वि
पत्करी विनुष्ट्या द्रुधकारस्य वै तथा ॥ ७९ ॥ दुर्निमित्तेषु सर्वेषु प्रांत्यैर्नुह्या
तगुरुः ॥ ब्राह्मणान् भोजयेद्वा स्वर्णं तं सत्तप्यं पेषया ॥ ८० ॥ उत्पलस्यारविंद
स्य कंदं गर्ते विनिक्षिपेत् ॥ पुण्यतीर्थस्य शालेयकेदारभ्य च मृत्तया ॥ ८१ ॥ मू
लमंत्रेण तद्भूतं पूरयेत् प्रादयेत् ततः ॥ आचार्यदक्षिणां दद्यात्ततः निष्कात्मि-

॥ पञ्च
॥ ५५ ॥

कां नृपः ॥ ८३ ॥ अन्येषामपि सर्वेषां ह्यनिष्क्रापरा भवेत् ॥ आरंभणेष्टकाभृष्टे
ताः संख्याप्यथापुरा ॥ ८४ ॥ सांख्यं जूहुयाद्ब्रह्मन्विनाशोत्कारयेत्पुनः ॥ देवाणां
रं करोमीति संकल्पादेव केवलान् ॥ ८५ ॥ सद्यः कायगतं पापं नश्ये नमरा वाजिं
तं ॥ आरभ्य मंदिरं मर्त्यो न समाप्य मृतो यदि ॥ ८६ ॥ समाप्तस्येऽपि गेहस्य फलं पृ
र्णं समश्नुते ॥ तस्माद्विज्ञानुसारेण कुर्याद्विष्वालयं पुनः ॥ ८७ ॥ यावदिष्टकथा
यामतावतो वसय बहून् ॥ कर्ता वसतिभूयो वानाकष्टे तु सत्ततः ॥ ८८ ॥ अप
हारेऽपि नरके पच्येत सार्वकालिकं ॥ लीलया लिखितं भूमौ प्रासादं मंदपंतुवा
८९ ॥ मार्जयेद्मृदवीर्षीरं नरकं यावत्संशयं ॥ तस्मान्न चालयेत्तामकल्पितं क
मलासनं ॥ ९० ॥ उपकुर्वेति ये मर्त्यो मनोवाकायकर्मभिः ॥ तेऽपि यांति पदं वि
ष्टोऽपुनरारुतिवर्जितं ॥ ९१ ॥ इति श्रीपञ्चयत्रे महोपनिषदि पाश्चतंत्रे क्रि
यापादे प्रथमेष्टकाविधिर्नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ गम
न्यासमिमं ब्रह्मन्ब्रह्मामिश्रयतामसौ ॥ गृण्हीयान्मूर्तिकात्पूवं स्थानेषु ह्य

॥ यम ॥
॥ ५५ ॥

मूकमातृ॥१॥रोलेहृदेपुण्यतीर्थेवल्मीकेकर्कटालये॥नद्यांरुषविषाणा-
ग्रेदंतिदंतेपयेनिचो॥२॥हलेनैनेपुसंभूताप्रशस्तामृत्तिकाभवेत्॥कुमुदस्वा-
रविंदस्यकशेरुत्पलयोस्तथा॥३॥नीलोत्पलस्यपंचैतान्कंदानपिसमाहरेत्॥
मनःशिलांहरीतालंमंजनंस्यामसीसकं॥४॥सौर्यष्टरोचनंचैवगैरिकंपारदं
था॥आशयथातूरजानिवज्रवेद्यमौक्तिकं॥५॥स्फाटिकंपुष्पकंराखंपमरा-
गंतथापरं॥चंद्रकांतंतथानीलंनवैतानिसमाहरेत्॥६॥शालिनीवारकंगुश्म-
प्रियंगुविलमाषकान्॥मुद्रांश्चयनवेणूंश्चगृण्णीयानवचासकं॥७॥हिरण्यं
रत्नतंतान्मायसंत्रपुसीसकं॥सोवर्णंकूर्मरूपंचसोवर्णंराखंचक्रकं॥८॥ए-
तान्सर्वान्समानीयनिक्षिपेत्तर्गभोजने॥भोजनंचान्यराशौनुन्यस्यवच्छ्रे-
णवेष्टयेत्॥९॥गंधादिभिःसमभ्यर्च्यविष्णुगायत्र्याततः॥कुंडेवास्त्रुंडिलेवा-
ग्निसमीचीयसमिध्वत्॥१०॥सर्पिंपाचसमिद्धिश्चविष्णुगायत्र्याततः॥म-
ष्टोत्तरशतंहूतासंपातान्यनुसंग्रहेत्॥११॥चरुणाचनसूक्तेननुहूयान्पौ-

॥ पञ्च

॥ ५५

इहाहुतिः ॥ इन्द्रादिलोकपालेभ्यो भुवनेभ्यस्तथैव च ॥ १२ ॥ पर्वतेभ्यः समुद्रे
भ्यः आदित्येभ्यस्तथैव च ॥ वसुभ्यश्च मरुद्भ्यश्च ऋषिभ्यस्तदनंतरं ॥ १३ ॥ वेदेभ्यः
सर्वशास्त्रेभ्यः पुराणेभ्यस्तथैव च ॥ पातालेभ्यश्च दिग्भ्यश्च नागेभ्यस्तदनंतरं ॥
१४ ॥ गणेभ्यः सर्वभूतेभ्यो नक्षत्रेभ्यस्तथैव च ॥ ग्रहेभ्यश्चैव सर्वेभ्यः स्वादांतं नुहु
यात् पृथक् ॥ १५ ॥ तिलान्यमिश्रचरुणानुहुयान्तेभ्य एव च ॥ संपातान्यंसमानो
पनिपिंचेन गर्भभानने ॥ १६ ॥ निरायामेव कुर्वीत गर्भस्य न्यसनं गुरुः ॥ सुमुह
तेऽस्मिन् संत्रेऽप्यक्षकरणे गते ॥ १७ ॥ शंखभेरीदिवापैश्च सह संगलपावकैः ॥ हि
नेऽवेदचोपैश्च मास्फोटसेजितैरेपि ॥ १८ ॥ आदाय भाननं पश्चाद्देवागारं प्रद
क्षिणं ॥ गता गर्भं ग्रहे सम्यक् ब्राह्मणैः सह संविद्यते ॥ १९ ॥ द्वारस्य दक्षिणे पार्श्वे
प्रारभ्य पादपार्श्वतः ॥ देवानां पट्टिकायां तु गर्भन्यासः प्रशस्यते ॥ २० ॥ विप्राणां
पट्टिका च स्नानपाणां कुमुदोपरि ॥ वैश्यानां कुमुदा च स्नानद्रव्याणां जगत्तोपरि ॥
२१ ॥ नीचे दुःखं भवेन्नित्यं डाक्षिणे द्रव्यनाराधनं ॥ स्नानं चोपचारं तु भवत्येव न

॥ यम ॥

॥ ५५ ॥

संशयः॥२३॥तस्मात्पलेनकर्तव्यं सुगुप्तं भित्तिमध्यतः॥मंजूषां मुख्यलोकेन
रुतावालप्रणामतः॥२३॥नवगतेसमायुक्तं पिचानेन समनितं॥द्वारुजंतद्
भावेस्याद्गर्तावरुणसंयतं॥२४॥पुण्याहंवाचयित्वा नुपंचगयेनशोचयेत्॥
ध्यायन्भूमंडलं सर्वं साद्रिवैससमुद्रकं॥२५॥दिग्गजोत्तंभित्तं शेषफणीं द्वादि
रसिस्थितं॥मनस्यावेशवस्रधां द्विहस्तां स्यामलां रुभां॥२६॥आकल्पितामृत
स्नातां गार्ध्यात्गर्भसंपदं॥आत्मानं केशवं ध्याता सर्वभरणभूषितं॥२७॥
मृदंगदोतासामुदीं परिकुर्यात्तदक्षिणं॥पावतीं पूर्वतो न्यसेत्तीर्थनां दक्षि
णे तथा॥२८॥नदीनां पश्चिमे भागे हृदनामुत्तरे तथा॥कुजोरमृदमाग्नेय्यां
नेत्रतेवात्मिकां मृदं॥२९॥हलजां द्विदिशि मारुत्या मेघाभ्यां हस्ति तंतनां॥चुष
भस्य वृषाणस्तां ब्रह्मखाने निवेशयेत्॥३०॥कंदमौल्यलमैत्र्यां स्यात्पुनरिदं
यवो मृदं॥नौलोत्पलं प्रतीचीने कारो रपमुदग्दिशि॥३१॥ब्रह्मखाने भवेत्
प्राग्गतो चानूनि निक्षिपेत्॥पूर्वमनःशिलायाम्ये हरितालं चं चारुणे॥

॥ पञ्च
॥ ५७

३२॥ अंजनं च न देखायां भाग्नेयां दिशि सीसकं ॥ सोराष्ट्रं नैऋते भागे वायवीये तु
रोचनो ॥ ३३॥ ऐशाने गैरिकं मध्ये पारदं ब्रह्मणः पदे ॥ वज्रं पूर्वे भवेद्याम्ये वैदूर्यं प
श्चिमे बुजं ॥ ३४॥ कोवेरं पुष्पकं भागे स्फटिकं ज्वलने भवेत् ॥ नैऋते मौक्तिकं वा
योचंद्रकांतं शिलांतथा ॥ ३५॥ माहेस्वरे महानीलं पद्मरागं तु मध्यमे ॥ शालिबी
जं भवेत्प्राच्यां नीवारं दक्षिणे तथा ॥ ३६॥ कंगूं मृत्तीच्यां च न दे प्रियगुं ज्वलने तथा
मापो नैऋतभागे स्यात्तिलो मुद्गस्तु मारुते ॥ ३७॥ ऐशान्ये वेणुधान्यं स्याद्यवस्या
ब्रह्मणः पदे ॥ हिरण्यं पूर्वे दिग्भागे दक्षिणे रजतं भवेत् ॥ ३८॥ पश्चिमे ताम्रमा
रायनि क्षिपं दुग्गायसं ॥ भाग्नेये त्रपुणि स्नाने कांस्यं मारुतं दिश्यपि ॥ ३९॥ सो
वर्णकूर्ममैरात्र्यां दिशि हेमविनिर्मितं ॥ चक्रं जांबूनदं मध्ये तस्य न मूलविषया
४०॥ महो देवांततो ध्यात्वा मंत्रमेतदुदीरयेत् ॥ सर्वभूतधरेकांते पर्वतस्तनमं
दिते ॥ ४१॥ समुद्रपरिवानीये देवि गर्भं समाश्रये ॥ एवमुक्त्वा ततस्वज्रंगो मू
त्रेण परिप्लुतं ॥ ४२॥ आद्यादये द्विधानेन सुधया द्वादशैकान्तरेण ॥ गुरवे दक्षि

॥ राम ॥
॥ ५७ ॥

जां दद्यात्पूर्वोक्तद्वयसंख्यया ॥ ४३ ॥ रक्षांसमंततः कुर्याद्भूम्यचलनं यदि-
प्रापश्चित्तंततः कुर्याद्दुर्निमित्तेन पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ मरुत्वागर्भविन्यासंग्रामं प्रा-
सादमेव वा ॥ ४५ ॥ यदि कुर्यात्सयंपायादतिराहास्तु चामवा ॥ ४६ ॥ तस्मात्तानु-
नाष्टे गर्भमाशंसमान्वरेत् ॥ ४७ ॥ चामैकहस्तमपरं शतं हस्तं परं स्मृतं ॥ ४८ ॥ ए-
कभूम्यपरंचामपरं द्वादशभूमिकं ॥ विस्तारं त्रिगुणोत्सेधमुत्सेधानुगुणं तलं
४९ ॥ विज्ञानुकूलंचोप्यायः कर्तव्यं कमलासन ॥ अष्टद्वयस्य रायनमादिभूमौ-
विधीयते ॥ ५० ॥ मासीनं श्रीपरायुक्तं द्वितीये तु तले भवेत् ॥ स्थानं तथा तृतीये
स्यात्तत्तुर्थायानमिष्यते ॥ ५१ ॥ पंचमेयोगरायनं पृष्टे योगानुसंभवेत् ॥ योग-
स्थितः सप्तमे स्यात् अष्टमे तार्क्ष्यवाहनः ॥ ५२ ॥ नवमे भोगरायनं भोगा स्याद्दश-
मे भवेत् ॥ स्थितिरेकादशे भोक्तुद्वादशे विश्वरूपवान् ॥ ५३ ॥ इति श्रीपंचरा-
त्रेमहोपनिषदि पाशे तंत्रे क्रियापादे प्रासादस्य गर्भन्यासविधिर्नाम पष्ठो-
ध्यायः ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अधस्तादुपपीठं स्यादधिष्ठानस्य चारकं ॥ शो

॥ पद्म
॥ ५८

आर्थे रक्षणा र्थे च समुद्रायार्थमेव च ॥ १॥ अथिष्टानसमोसे च मर्धे वास्यात्रि
पादकं ॥ पादांशं वा त्रिभागं वा सार्धं वा स पादकं ॥ २॥ द्विगुणं त्रिगुणं वापि
कर्तव्यमुपपीठकं ॥ उल्लेखं दद्यात्वा कृत्वा भागेनैकेन च र्धेन ॥ ३॥ पंचांशकमथि
ष्टानं पञ्चादास्ये तु निर्गमः ॥ दंडं वा सार्धं दंडं वा द्विदंडं वा त्रिदंडकं ॥ ४॥ अथि
ष्टानं जगत्वा वा समं तात्पादबाह्वकं ॥ वेदी भद्रं प्रती भद्रं सुभद्रं च त्रियामकं
५॥ उद्राये भानुभागे तु क्षंशो वा पानुमोरितं ॥ पद्ममंशं तदूर्ध्वं चैवे पणं पंच
भागिकं ॥ ५॥ अथो वमर्धेन कं पंस्याङ्गै केनां भुजं भवेत् ॥ शोपांशं वा जनकं पं
मष्टांशमुपपीठकं ॥ ७॥ पदंशं वा विधानं व्यं ऊर्ध्वं च स्तां वुजान्वितं ॥ वेदी भद्रं
द्विचाप्रोक्तं सर्वहर्म्यं पुयोम्यकं ॥ ८॥ अथिवनं दृक्शिवं शैलुभानुभागांशकां
शकैः ॥ त्रियंशं कांशं भागं तु द्वाभ्यामंशेन योजयेत् ॥ ९॥ जन्मनो वा निनानां तु
तुंगे त्रिनविभागिके ॥ पादकं पंकजं कं पंकं वमुत्तरमंबुजं ॥ १०॥ कपोतमा
लिकां तादि प्रतिवादिनमुच्यते ॥ प्रती भद्रमिदं नाम्ना सर्वालंकारसंयुतं ॥

॥ राम ॥
॥ ५८ ॥

॥११॥ युग्मेचाक्षांशकांशेस्तु द्वेकांशंशकांशिके ॥ त्रियंशेतांशके द्वौ भ्यो
मेकेनेवात्रयोनयेत् ॥ १२॥ पादुकं पंकजं चैव मालिंघ्यांतरितं तथा ॥ प्रत्यूर्ध्वं
वाजिनं कंठमुत्तराब्जं कपोदकं ॥ १३॥ मालिंघ्यांतरितं चोर्ध्वं प्रतीश्रे चोर्ध्वं
वाजिनं ॥ द्विविधं प्रतिभ्रं स्यादेकभागादिकं नतः ॥ १४॥ त्रिसप्तांशे तदुत्से
चेद्वाभ्यां जन्मतथां बुजं ॥ अर्धेन कंठमर्धेन पद्ममंशेन वाजिनं ॥ १५॥ अर्धेना
ब्जं तथा कं पंकं ठमं शो गमीरितं ॥ अंशेनोत्तरकं पेन पद्मकोपानकं त्रिभिः ॥
१६॥ भागार्धमूर्ध्वकं पस्यादेतनास्नास्रभ्रं ॥ जन्मपंशत्रियंशेन पद्ममंशेन
नकं चरं ॥ १७॥ द्वाभ्यां वाजिनमेकेन कं पमंशं शकैर्गळं ॥ अंशेन कं पंकं द्वाभ्यां
वाजिनं कं पमंशकं ॥ १८॥ स्रभ्रं द्विविधं प्रोक्तं सर्वालंकारसंयुतं ॥ सिंहेन म
करैर्व्यालैर्भूताद्यैरप्यलंकृतं ॥ १९॥ प्रतिवर्चं नुषास्यं स्यात्स्यानारुढं स म
स्तकं ॥ अर्पितेनार्पिते रम्ये सर्वत्र परिकल्पयेत् ॥ २०॥ मंगमंगं प्रति प्राच्यैश्च
धिहीनमथोच्यते ॥ तथामसूरकानामदुर्जयादुपपीठके ॥ २१॥ आर्तादि

॥ पञ्च
॥ ५९ ॥

श्चान्तुंगांतुद्विगुणं वा समं भवेत् ॥ सार्धं चार्धं विभागं च कुर्याद्भोपपीठकं ॥
२२ ॥ सप्रत्यंगं समं चार्धं वा जिनंतदिदं भवेत् ॥ उपपीठमिदं प्रोक्तं समासात्
कमलासन ॥ २३ ॥ अविष्टानमचो वक्ष्ये देवागारस्य सिद्धये ॥ स्तंभायामं वि
भागे कमविष्टानं प्रमाणतः ॥ २४ ॥ स्तंभायामाष्टभागे कं प्रभाविष्टानकं प
कं ॥ उपानवर्गो विष्टानं दुष्टाय मिह पत्यते ॥ २५ ॥ उपानं न गती पसं कं ठं कं पं
चपटिका ॥ निट्टिका पञ्चकोपेतं स्कंधं मंतरितं भवेत् ॥ २६ ॥ रत्नबंधादृशां
गानि अविष्टानाधिकल्पिते ॥ पादबंधं प्रती बंधं द्विविधं योनिमूलतः ॥ २७
पादानां बंधनतान् पादबंधमितीष्यते ॥ प्रतेस्तत्प्रतिबंधित्वात्प्रतिबंधन
मिष्यते ॥ २८ ॥ देहंतत्पादबंधं स्यादद्वयं प्रतिबंधनं ॥ तदंगं परितद्वयं भ
र्धेयं न कारयेत् ॥ २९ ॥ अंगद्वयं प्रोक्तं अर्धद्वयं यथास्करं ॥ होमस्तत्
पादबंधं स्यात्प्रतेस्तं प्रति क्रिया ॥ ३० ॥ प्रतिबंधमविष्टानं द्वेष्टमानं न
कारयेत् ॥ यदि कुर्यात्प्रतेष्टोपानेकरधिकूलक्षयं ॥ ३१ ॥ प्राकारगोपुरद्व

॥ राम ॥
॥ ५९ ॥

रंतस्याधिष्ठानस्त्रेत्नं ॥ एवंमार्गविधिंशस्तंकारयेद्वास्तुशास्त्रतः ॥ ३२ ॥ उपा
नहंतत्प्रवृत्तिंचतुर्दंडं त्रिदंडकं ॥ द्विदंडं चैकदंडं च साध्यैर्धर्मादवास्तुतः ॥ ३३ ॥
एवंपंचविधंतारमुपानंहोमनिष्क्रिया ॥ द्विदंडार्धे द्विदंडं च मध्यर्धे च त्रिपा
दकं ॥ ३४ ॥ तच्चार्धमानंदंडं च होमास्वाबहुलं स्मृतं ॥ प्रकृतेरुपरिस्तं यज्ञोमा
यांचैवमानतः ॥ ३५ ॥ विमानाधारहोमायांबहुलं स्तंबमुच्चयं ॥ तावन्मानाव
गादंचयोजयेत्तत्रपश्नज ॥ ३६ ॥ जन्ममृत्योस्त्यधिष्ठानंतत्रादौ कारयेत्तु वः ॥ देवा
नामप्यधिष्ठानंचत्वारिंशतुतद्भवेत् ॥ ३७ ॥ अधिष्ठानंतु कर्तव्यं वस्तुभिश्च शिला
दिभिः ॥ पद्मवंचाप्यदिष्ठानंवश्ये लंकारपूर्वकं ॥ ३८ ॥ तत्पद्मपत्रचित्रैर्वा म
धिष्ठानादिकल्पयेत् ॥ पादस्यार्धमधोलेखमधिष्ठानंतु षोडश ॥ ३९ ॥ उपान
स्यार्धमुत्सेवं पद्माश्चतुरर्धकं ॥ अचरंपट्टिकस्यांसंशेषं पद्मकमुद्धृतं ॥ ४० ॥
छर्चोरां मध्यकुंभं स्यादेकांशं मूर्ध्वपंकजं ॥ स्कंधांतरं विभागे तु प्रथमा त्ति
नक्षत्राकं ॥ ४१ ॥ प्रतिवाजनमेकांशं पद्मवंशेति कीर्तितं ॥ यस्याधिष्ठानमु

॥ पयः
॥ ५८ ॥

लेखं पंचादशविभागिकं ॥ ४२ ॥ प्रथमश्चैव भागस्तु पंचांगं न गती भवेत् ॥ एक
मुदायै चतुर्थींशं स्कंधं च मंशकं ॥ ४३ ॥ त्रियंशं प्रतिरुलेखं चानिनं चैकभा
गिकं ॥ प्रतिबंधमिदं नाम्ना कीर्तितं कमलोद्भव ॥ ४४ ॥ यद्यपि दानमुलेखं च
योविंशतिभागिकं ॥ द्वायै मद्रवधानोच्चं पंचार्थं न गती भवेत् ॥ ४५ ॥ पंचांशं
कुमुदोलेखं एकांशोपरिपट्टिका ॥ त्रियंशं श्रीवमुलेखं कपनिद्राद्वियंशकं ॥ ४६
कपोतसादनं नाम्ना सदनेषु पूजितं ॥ उपोपानंतु भागेन जगतिः सप्तभागा
का ॥ ४७ ॥ वप्रकं तुषडंगम्या द्वेन पादाद्विकांशकं ॥ नथेवां नरितोलेखं चंशार्थं
प्रतिरुद्ध्यः ॥ ४८ ॥ प्रतिवानिनमेकांशं भागे विंशतिभिर्युतं ॥ प्रतिमुखं कर्क
रीभूतं नागवक्त्रसमानितं ॥ ४९ ॥ प्रतिबंधमिदं नाम्ना सर्वदेवेषु योग्यकं ॥ द्वि
भागाभ्यामुपोपानं सप्तोशं न गती भवेत् ॥ ५० ॥ षोडशैकुमुदोलेखं चाराव
प्रंस्कृत्तकं ॥ मालिं गांतरितं द्वाभ्यां तद्वर्धे चार्थिकं भवेत् ॥ ५१ ॥ तद्वर्धे प्र
तिमुखं सर्वावयवशोभितं ॥ सिंहैश्च मकरैर्जालैश्च लीपत्रैरलंकृतं ॥ ५२ ॥

॥ राम ॥
॥ ५८ ॥

प्रतिमुखं करस्यं स्यात् मकरध्वजसंयुतं ॥ मकरास्ये च निष्क्रान्तं व्याजं विष्णोश्च
रोगणाः ॥ ५३ ॥ रोपां संवाजिनोपेतं केसरध्वजसमन्वितं ॥ एकविंशतिभागैकं
युक्तं नानाप्रतिक्रमं ॥ ५४ ॥ मधोसे च मविष्टानं पंचादशविभागिकं ॥ जन्म-
स्यार्धविभागेन जगती चतुरश्रकं ॥ ५५ ॥ रसांशका ॥ अक्षपद्मवेदि बंधेन यु-
क्तं कुम्भत्रियंशकं ॥ पद्मबंधेन तस्योर्ध्वं त्रिपादेनोर्ध्वं पादिका ॥ ५६ ॥ तथैवां-
तरितो से चं छंदाभ्यां प्रतिरुद्ध्यं ॥ मधेन वाजिनं कुर्यादध्वं पदार्धभागिकं ॥
॥ ५७ ॥ पद्मबंधमिदं नाम्नादेनानां हर्षणं परं ॥ यद्विष्टानमारं हि भवेद्वा विं-
शतिक्रमान् ॥ ५८ ॥ मरोन पदिकां कुर्यात्क्षंरोने वां बुजं भवेत् ॥ तदंरोनोर्ध्वं
पदं स्यात्पदंरोर्जगतिर्भवेत् ॥ ५९ ॥ चतुर्थं कुमुदोत्सेवं तस्योर्ध्वं कांशपदिका
कंठं सात्रिभिरंरोनमधेनोपरि पदिका ॥ ६० ॥ मधेनोर्ध्वं बुजं कुर्यात् महाप-
दं त्रियंशकं ॥ मधेनोपरि पत्तं स्यात्कंपमधेन कारयेत् ॥ ६१ ॥ चप्रबंधमि-
दं नाम्ना सर्वं चाममुयोजयेत् ॥ होमस्तं प्रतिस्तं भं द्विचं पादद्वैर्ध्वकं ॥ ६२

॥ पस०
॥ ५९॥

प्रकृतेस्तुतलादूर्ध्वं होमस्तंभं प्रकल्पयेत् ॥ प्रतिस्तंभं प्रतेदूर्ध्वं उत्तरांतः प्रपा-
दकं ॥ ५३॥ आया मादर्वमुत्सेधमधिष्ठानं प्रमाणतः ॥ वैशेषिकं प्रमाणं स्या-
द्विशेषोत्तिष्ठानपितं ॥ ५४॥ अधिष्ठानोत्सेधमानं षडक्षनवभिः क्रमान् ॥
इडांशे सूर्यं भागस्या द्वावंशं रामानतः ॥ ५५॥ एकांशो नांकसूत्रं स्यात्सप्त-
मानं प्रमाणतः ॥ दोषांशं पादद्वयं स्यात्तृतीयांशं सप्तमानतः ॥ ५६॥ देवा-
नां हर्म्यं चिष्ठानं समायां मंडपे पित्वा ॥ पंचवर्गं ग्रहं रम्यं चतुर्वर्गं तु मध्यमं ॥ ५७॥
ततश्च स्तंभं ममानं स्यादधिष्ठानप्रमाणतः ॥ देवालयसंभारानामाधारस्य
प्रमाणतः ॥ ५८॥ नरावासो न कर्तव्यः कर्तुं भर्तुं विनाशनः ॥ पादद्वयं प्रतीकं
चंद्रिविववं च मुच्यते ॥ ५९॥ तद्देवतालयं कृत्यं मरुतं मानुषालयेऽपानं
निष्क्रमं प्रोक्तं चतुर्दं त्रिदंडकं ॥ ६०॥ त्रिदंडं चंद्रिदंडं चैकं चैकं चैकं मुच्य-
ते ॥ इत्येवं होमनिष्क्रान्तं दिक् संख्या पादवास्तवः ॥ ६१॥ मूलपादस्तु विस्तार-
मप्रपादं तु विस्तरं ॥ तत्तत्पादप्रमाणस्य तत्तद्द्वयं पुण्यमानतः ॥ ६२॥ यदुपा-

॥ राम ॥
॥ ५९॥

नस्य निश्रान्तं तं त्रियं शेन विभाजयेत् ॥ त्वत्केकांशं बहिस्तत्र प्रकांकारयेत्ततः
॥ ७३ ॥ तत्तत्कुमुदपट्टं च तद्ग्रीवस्य पेशनं ॥ त्रिदंडं वा द्विदंडं च उपानो ध्वैर्
दंडकं ॥ ७४ ॥ सप्तादधिकदंडं च दंडं दंडार्धं वा हलं ॥ इत्येवं बहुधा प्रोक्तं अधि-
ष्टानस्य लक्षणं ॥ ७५ ॥ इति श्री पंचरात्रे महोपनिषदि पात्रे तंत्रे क्रिया पादे अ-
धिष्टानलक्षणं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ श्री भगवानुवाच ॥ प्रभेदमधुना व-
क्ष्ये विमानानां लक्षणं ॥ ज्ञानं सत्तत्त्वमभेदानां किंचिदेव प्रदर्शयेत् ॥ १ ॥ वि-
मानानि चाभिध्यन्ते तलाधिष्टानभेदतः ॥ ग्रीवाच्च मस्तकं चैव चक्रं च द्वे जयंत-
कं ॥ २ ॥ मूले मूले यदि स्तूलमग्रे ये सूक्ष्ममद्वयं ॥ पुरे भागे महद्वेणं त्रिद्विस्व-
लयासिकं ॥ ३ ॥ स्तूपोच्चतुष्कं नासायं विमाने चोभयोरपि ॥ चत्तायतं विमा-
नं नुरंगचामानि पूजितं ॥ ४ ॥ सकंठकूटं श्रीभोगं मध्ये भद्रं तथा विभं ॥ श्री-
विद्यालामनि प्रोक्तं बहुश्रंस्वस्तिबंधनं ॥ ५ ॥ श्रीकरं च नुरस्त्रं तुषोडशास्त्र-
युतं पुनः ॥ विमानं पुष्पकमिदं विमाने पुष्कपूजितं ॥ ६ ॥ भद्रेण सहितं मध्ये

॥ पञ्च
॥ ७० ॥

मस्तकैकं त्रिकं चरं ॥ कोष्टकं भद्रनास्यं गं सुत्रत गजमस्तकं ॥ ७० ॥ विमानं केसर
मिदं सर्वां लंकारशोभितं ॥ मुखे मुखे सभावश्चं शिरसस्तद्धिनेत्रवत् ॥ ७१ ॥ सोम
ख्यं कर्करीभूतं चतुर्गर्भं ग्रहानितं ॥ मुखे तस्य महाघोणं विमाने चोभयोरपि
॥ ७२ ॥ रूपीयुगं मयुग्मं वानासिकालं त्रिदिक्षु च ॥ चतुर्गर्भं तं सुचतुर्गर्भं वानासिके तस्य
स्तद्वर्णं ॥ ७३ ॥ चतुर्गर्भं मघिष्टानं तद्वर्णं तं च मस्तकं ॥ चतुर्गर्भं तं सुचतुर्गर्भं मयुक्तं
चतुर्गर्भं तं मयुक्तं ॥ ७४ ॥ शिरसि च महादिक्षु मदानासाभिरनितं ॥ तारणे
वैदिभद्राद्यैर्नानाचित्रविराजितं ॥ ७५ ॥ नामैतस्वस्तिकं प्रोक्तं विमानेषु सु
जितं ॥ तदेव सौष्टिकं निम्नमुन्नतं कोष्टकं यदि ॥ ७६ ॥ अंतः प्रस्तरसंयुक्तं एत-
द्दिपुलसुंदरं ॥ अंशमंशत्रयं सत्रपादं शंखांश्चिभागिकं ॥ ७७ ॥ भागद्वयं वि-
तलांश्चिप्रस्तरग्रीवमस्तकं ॥ पादोदयेन वांशे तु द्वितलादिविमानके ॥ ७८ ॥ अं-
तरः प्रस्तयेपेवं कूटसालाभिरनितं ॥ नानालंकारसंयुक्तं नानापादैरलंक-
तं ॥ ७९ ॥ विमानं पर्वतं प्रोक्तं विमानेषु सुपूजितं ॥ तदेव चतुर्लं वेदिकं दूरं-

॥ यम ॥
॥ ७० ॥

शिखरं चटं ॥ १७ ॥ अष्टकूटं चतुःशालायुक्तं सप्ताष्टनाडिकं ॥ कोष्टकं निर्गमं
मध्ये द्वित्रिदंटेन सौष्टिकान् ॥ १८ ॥ समग्रीवशिरोपेतं कुटकोष्टसमन्वितं ॥ ना
नाचिष्टानसंयुक्तं नानापादैरलंकृतं ॥ १९ ॥ चतुरस्रं सुवृत्तं वानाडीभिर्वहुभि
र्युतं ॥ नामैतैर्मंदरं प्रोक्तं विमानं कमलासन ॥ २० ॥ तदेव शिखरे चार्धकोष्टकं
चतुष्टयं ॥ चतुरस्रशिरोयुक्तं चतुष्कूटसमन्वितं ॥ २१ ॥ नानाचिष्टानसंयुक्तं
अनेकतलसंयुतं ॥ नाडीभिस्तु सहस्रैश्च तदूर्ध्वं पादमेव वा ॥ २२ ॥ नामैव स्व
स्तिबंधं स्थातु नानावयवशोभितं ॥ तदेव सौष्टिकं कोष्टं मंतरः प्रस्तरैर्युतं ॥ २३ ॥
हारा लपंचरैर्निम्नं चाष्टैर्बाल्यनासिकं ॥ नानालंकारसंयुक्तं एतत्कल्याण
मिष्यते ॥ २४ ॥ तदेव शिखरे चार्धकोष्टकं चतुष्टयं ॥ चतुर्नासो ममायुक्तं ए
तत्पांचालमिष्यते ॥ २५ ॥ तदेवाष्टाश्रकं वेदिकं च शिखरं चटं ॥ शिखरेष्ट
महानासो नामैतद्विष्णुकांतकं ॥ २६ ॥ तदेव कूटशालानामंतरप्रस्तरैर्विना
तचतुर्भागमधिकं आयतं चतुरस्रकं ॥ २७ ॥ आयताश्रंतथावेदिः कंठं च शि

॥ पञ्च०

॥ ५१ ॥

खरं घटं ॥ स्तूपीत्रयसमायुक्तो मेतनाम्नासु मंगलं ॥ २८ ॥ तदेवायतनं च
हृदिका कंदरं शिरः ॥ सर्वो वयवसंयुक्तमेतत्तुगां धारमिष्यते ॥ २९ ॥ तारादधो
शमधिकं भायतं चतुरस्रकं ॥ इक्षुवेयुक्तं शिरो व्यक्तं नेवशा लामुखान्वितं ॥ ३० ॥
विमानं पुष्करं प्रोक्तं सर्वहर्म्येषु पूजितं ॥ चतुरस्रमधिष्ठानं रत्नगर्भग्रहान्वि-
तं ॥ ३१ ॥ सर्वालंकारसंयुक्तं एतन्नाम्ना मनोहरं ॥ तदेव चतुरस्रं स्याद्भूमिगहस-
मन्वितं ॥ ३२ ॥ वर्तुलं जन्मतस्तूपीकांतं चेद्धत्तहर्म्यकं ॥ भायतास्रमधिष्ठानं प-
दंशकं चरं शिरः ॥ ३३ ॥ नानालंकारसंयुक्तं नाम्नाकोवेरकांतकं ॥ नानाधिष्ठान-
संयुक्तं नानापादैरलंकृतं ॥ ३४ ॥ पादोपरि भवेत्तासीस्वस्तिका बंधशोभितं ॥
अनेकतलसंयुक्तं नानापादैरलंकृतं ॥ ३५ ॥ नासीभि बहुभिर्युक्तं स्तूपीभि ब-
हुभिर्युतं ॥ भट्टकोष्ठमिदं नाम्नाभायतं चतुरस्रकं ॥ ३६ ॥ तदेव वर्तुलं कंठं कू-
टं च शिरस्तथा ॥ चतुर्नासीसमायुक्तं रत्नकूटमिदं भवेत् ॥ ३७ ॥ तदेवाष्टा-
शमधिकं भायतं चतुरस्रकं ॥ कर्णकूटमधः कर्णभायतं रत्नमस्तकं ॥ ३८ ॥

॥ ६५ ॥

॥ ५२ ॥

कोष्टभट्टमिदं विंशत्यसर्वहर्म्येषु पूजितं ॥ तदेव वर्तुलं वेदिः कंठं च शिखरं घटं
१९ ॥ शोषं पूर्ववदुद्दिष्टं नाम्नाश्रीयोगमिष्यते ॥ चत्तेरन्तापते चैव नासीभिर्बहु
भिर्युतं ॥ ४० ॥ अनेकतलसंयुक्तं नानालंकारसंयुतं ॥ विमानं पाटकेयुक्तं मेतलु
प्यकमिष्यते ॥ ४१ ॥ जलस्रवं विहायोर्ध्वं आयतं चतुरस्रकं ॥ कंठं च शिखरं चैव
चतुर्नासिकमंगलं ॥ ४२ ॥ नानालंकारसंयुक्तं लंबपंजरमीरितं ॥ नानामसूकर
स्तंभवेदिनालकतोरणं ॥ ४३ ॥ नानालंकारसंयुक्तं लंबपंजरमीरितं ॥ नानाम
सूकरस्तंभवेदिनालकतोरणं ॥ ४४ ॥ नानालंकारसंयुक्तं नानारत्ने विचित्रकं ॥
सोमपीठमधिष्ठानं केवलं वामसूरकं ॥ ४५ ॥ स्वास्तिकाकारसंयुक्तं नासिकाभि
रलंकृतं ॥ आयतं चतुरस्रं च अनेकतलसंयुतं ॥ ४६ ॥ नानानाटकसंयुक्तं मेत
लनाम्नाजपावहं ॥ तदेवान्यैरलंकारैर्वैरास्रकं थरः शिरः ॥ ४७ ॥ नानामसूक
रस्तंभवेदिकालकतोरणं ॥ नानावेदिकमित्युक्तं विष्णोर्मंदिरमुत्तमं ॥ ४८ ॥
आयतास्रं सभाकारं शिरः सर्वायतास्रकं ॥ अनेकतलसंयुक्तं स्तूपीत्रयसम

॥ प्रम
॥ ५२ ॥

नितं ॥ ४८ ॥ सूपीचनुक्कयुक्तंचनुनीसीसमनितं ॥ सोमद्रमिदं प्रोक्तं वर्षस्त्र
विवर्जितं ॥ ४९ ॥ चतुरस्रमधिष्ठानं चतुरस्रगजंतथा ॥ कुंभकारंगलादूर्ध्वं अने
कतलसंयुतं ॥ ५० ॥ विमानमेतदेवस्य ध्येयं कमलमंडलं ॥ महापटं त्रिभागेन मु
खे भवसिनासिका ॥ ५१ ॥ अतद्वक्त्रं पटपाखैर्नुमाख्यं चित्रलच्छदं ॥ इन्द्रमिन्द्रमि
दं नाम्ना भवनेषु स्पृष्टं नितं ॥ ५२ ॥ पटिकां बुजद्वक्त्रं वेत्रवेत्रद्वक्त्रं पटिकां नितं ॥ प्रां
कणं तु चतुर्भेदं दं कनासासमनितं ॥ ५३ ॥ चतुरस्रं चंद्रशालामुखे महति नासि
का ॥ एकपंचार्धपंचार्धं चतुर्भागे रवः क्रमात् ॥ ५४ ॥ नाम्ना च वज्रिकां तं स्थाप
याधिष्ठानसंयुतं ॥ चतुरस्रादिभूदेवपयैश्चास्यसंयुतं ॥ ५५ ॥ तदूर्ध्वमंगवृत्तं
तु प्रागुक्तान्यक्रियां नितं ॥ सोम्यं नाम्ना च सा चारशिखरं कर्णकूटद्वक्त्रं ॥ ५६ ॥
कर्णकूटं स्फुटं च भोग्रीवाकारं च कुंडलं ॥ शिखरेण समावृत्तं नाम्ना च वलभद्र
कं ॥ ५७ ॥ आयताश्च मानि द्वादं व्यासाख्यं शक्तिबंधनं ॥ दीर्घमंडलबंधं तु वृत्तं
ग्रीवं तथा शिरः ॥ ५८ ॥ पंचकोटकमित्युक्तं गृहाणामपि मंडलं ॥ अर्पितान

॥ राम ॥
॥ ५२ ॥

र्येतांगंचशैलधंसमाहृतं॥५९॥विशालाचशिरोयुक्तमेतनेवनपावहं॥
निम्नशालोचकूटंतुचतुरस्राष्टकचूतवत्॥६०॥नासिकाबहुसंयुक्तंमूलम-
ध्यायकूटकं॥रुत्तगर्मगृहंताम्नामधेभद्रमितिस्मृतं॥६१॥एवंनानाश्रवःसं-
द्वचतुरस्रांतराजकं॥एतदेवतदग्रंचेष्टालाकारंशिरोजगजं॥६२॥मुखांत-
मुजवमुखंशेषंतद्वक्तकंटकं॥ष्टष्टश्रयाययुक्तंतत्स्रांतकेचप्रकोष्टकं॥६३॥
समरुत्तशिरोयुक्तंयोगानंदनमुच्यते॥आयताष्टाश्रिखरग्रीवमष्टाष्टना-
डिकं॥६४॥सौकर्यंसौकर्यंनपडस्रशिखरान्वितं॥चराकृतिसमाकारंक-
र्णकूटोत्तमसूत्रं॥६५॥षडस्रशिखरग्रीवंनाम्नातश्चंसतारकं॥आयतास्र-
कृतिःशालाशिरःशालामुखेमुखे॥६६॥द्विचंद्रसालकंष्टष्टएतन्नाम्नामहे-
द्रकं॥चतुरस्रांगसंयुक्तंचतुरस्रमसूरकं॥६७॥नवत्रयोदशादोषैद्रुखाकारं
चमंडलं॥शालामुखेमुखेष्टष्टतत्पार्श्वेष्टष्टनाडिकं॥६८॥ग्रहपिंडांश्रुवि-
शानासिकाभिरलंकृतं॥नाम्नातत्सूर्यकांतंस्यात्तृत्तायतशिरोजगजं॥

॥ पञ्च
॥ ५३ ॥

५९॥ सोरभ्यं पार्श्वभागांतं मध्यमस्थोर्ध्वपंजरं ॥ मंगलाख्यदमित्युक्तं नाम्ना रो
पं पुरोक्तवत् ॥ ५०॥ दशभागंचतुर्भागांश्चासृज्जांतमाश्रितं ॥ चतुरश्रं बहुदं
शाखायांचमुखेमुखे ॥ ५१॥ महानासीद्वयोपेतं मुखे च चतुरष्टकं ॥ शिरः पश्चात्
नेपंश्चापश्चकुंडलसंनिभं ॥ ५२॥ विंशतिद्वारिकानासीनिद्रानिद्रसमन्वितं ॥
द्विभागाचचतुर्भागांश्चादोर्ध्वसमूलकं ॥ ५३॥ प्रागुक्तंचतुरश्रं तु साक्षात्पंजर
संयुतं ॥ रातनासीसमायुक्तं तथा चैव तु विंशतिः ॥ ५४॥ प्राङ्मुखे मध्यमार्ग्य
कूर्मन्यसुरोक्तवत् ॥ उदरसारमेतच्चुदोर्ध्वं चत्वारवत् ॥ ५५॥ अर्धान्यथा
स्त्र्यं युक्तं उन्नताचतुरायतं ॥ निजलं प्रज्वलं भूमिचतुरश्रार्धमंडलं ॥ ५६॥ अ
र्धार्चतथाप्रीवं शिखरं युगनासिकं ॥ विजयं नाम षट्सप्तभागा र्धार्धसं
न्वितं ॥ ५७॥ चतुष्कृदंचतुष्कोष्टं चत्वारशिरोगणं ॥ अमलांगमिदं नाम्ना
नवसप्तपदास्थितं ॥ ५८॥ युक्तं द्वादशभिः कोष्ठैरष्टाभिश्च प्रकोष्ठकैः ॥ अर्धा
र्धपंजरैरर्धनासिकाशिखराश्रितं ॥ ५९॥ अनेकतलसंयुक्तं नाम्ना तद्विमला

॥ राम ॥
॥ ५३ ॥

रुती॥ महापीवंतुगर्भस्यादर्चासीचोर्ध्वपटिका॥८०॥ मंडूकेर्षारिकाभिश्च
मासनेपरिकल्पितं॥ कोष्टंद्वादशाभिर्युक्तं सोष्टिकाभिरष्टाष्टिभिः॥८१॥
अर्धे पंजरशालाभिर्हिरण्यसिखरोत्तगलं॥ अष्टोर्ध्वपंजरं चैव यदेतुविमले
रुहं॥८२॥ शरत्तसिखरश्रीवंकपोतेनाष्टनासिकं॥ अर्धोधिकेचतुष्कोणेमं
गलाकारकुट्टिमं॥८३॥ एतच्चि विमलं चामत्रिदैवं विमलं रुतिः॥ विंशन्मूले
दशांशं चामष्टांशाद्वादशांशके॥८४॥ द्वात्रिंशद्दिशतिं चापि गर्भस्याचतुरा-
यकं॥ अर्धोधिकादि वर्गं च कर्करीरुतनासिकं॥८५॥ तथा विन्यस्तसर्वांगरा-
ला रुतिशिरोनितं॥ सिखरेषु महानासीन् शाला पंजरसंयुतं॥८६॥ एतत्
श्रीकांतमित्युक्तं श्रियंदधतिदेहिनां॥ एतत्तृत्तायनाकारं कर्करीरुतनासि-
कं॥८७॥ शेषं पूर्वोक्तवं सर्वं चंद्रकांतमिदं स्मृतं॥ मुखे मुखे समावृत्तं धिरस-
स्तुद्धिनेत्रवत्॥८८॥ सौमुख्यं कर्करीभूतं रत्नगर्भग्रहानितं॥ रत्नायतं विमा-
नेषु मुखे महतिनासिका॥८९॥ नासिकाप्ररुतश्चापि स्तूपीत्रयसमनितं

॥ पञ्च
॥ ५४

चतुरस्रतलश्रंदंरुत्तगर्भग्रहान्वितं ॥ रुत्तायतं विमानेषु मुखैर्महतिनामि
का ॥ ८९ ॥ नामिकाप्ररुतश्रापिस्त्रुपीत्रयसमन्वितं ॥ चतुरस्रतलश्रंदंरुत्तग
र्भसमन्वितं ॥ ९० ॥ सुरुतं शिखराकारं नासीभिः पंचभिर्युतं ॥ नवाष्टं वाष्टसं
युक्तं श्रीप्रतिष्ठितमुच्यते ॥ ९१ ॥ महानस्यश्चतस्रस्युः शाला पंचरसंयुतं ॥
तच्चतुर्धौर्धसंयुक्तं रुत्तमूर्ध्वैरिरोदरं ॥ ९२ ॥ संचितां संचितांगं च सोपानानां
चतुष्टयं ॥ रूपातमालया युक्तं द्वारणैर्ववताकरा ॥ ९३ ॥ मंतप्रस्तरसंयुक्तं
जतांगसमन्वितं ॥ प्रासादमध्यकर्णैस्त्रैनीलीरुतनिशालकैः ॥ ९४ ॥ शाला
पंचरकूटैश्च युक्तं प्रासादमस्तकं ॥ अधिष्ठानादिभिर्वर्गैरुहप्रत्युहमंडलैः
॥ ९५ ॥ नव्यावर्तीरुतिं प्राप्ते सोपानानां चतुष्टयैः ॥ युक्तं बहुतलोपेतं श्रुतः
स्वस्तिकमुच्यते ॥ ९६ ॥ इति श्री पंचरात्रे महोपाधिपादितं त्रैक्रियापा
दे प्रासादभेदलक्षणं नाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नागरं
राविजं चैव वसरे चैतितत्रिधा ॥ असूपीकं वमारभ्य चतुरस्रं प्रकल्पितं

॥ राम ॥
॥ ५४ ॥

॥१॥ चामायतामथ वानागरं तदुदाहृतं ॥ चस्वश्चामायतां चस्वं च डश्चामथ वा
यतं ॥ २॥ उक्तं तदा विजाह्वानं रत्नं रत्नायतं पुनः ॥ वेमरायं तदाख्यातं एवं त्रिवि
धमिष्यते ॥ ३॥ मूर्ध्वैष्टका निचित्रं नृणु वक्ष्यामि संप्रति ॥ भवनस्य परः पूर्वं
पूर्ववत्कारयेत्प्रपां ॥ ४॥ तन्मध्ये वेदिकां कुर्यात्सर्वां लंकारसंयुतां ॥ यन्मया या
दृशः पूर्वं कलितां प्रथमेष्टकाः ॥ ५॥ मूर्ध्वैष्टकाश्च तन्मध्ये च तस्माद्दश स्मृताः
स्थापयेत्पूर्ववत्तान् चान्यराशिपुनि स्तिपेत् ॥ ६॥ द्वारकुंभां द्वजां सम्यक् तोर
णादि समर्चयेत् ॥ संस्थापयेत् महाकुंभं तस्मिन्मावाह्यं पूजयेत् ॥ ७॥ वेदिकाया
श्चानुर्दिक्षु होमः पूर्ववदिष्यते ॥ दिक्षुष्टासूतया चाम्नः सांति होमं प्रवर्तयेत्
॥ ८॥ पूर्ववत्त्रैष्टकाः सूत्रैर्वेष्टयेत्प्रथमं गजं ॥ चान्यराशिपु संस्थाप्य कलशा
नृपंचविंशतिः ॥ ९॥ मणिभेदादिसंयुक्ता सूत्रवल्त्रादिवेष्टितान् ॥ अर्चयेत्
गंधपुष्पाद्यैराचार्यैः सास्त्रचक्षुषा ॥ १०॥ उपोषितः सुचस्नानो नववल्त्रांगु
लीयकः ॥ तत्रैव दूर्वाणां स्त्रीर्यं रायितो विजितेन्द्रियः ॥ ११॥ मूर्ध्वैष्टकानामा

॥ पञ्च
॥ ४५ ॥

याततथैववरुणासह॥यजमानोविरुक्षात्मासोपवासोजितेन्द्रियः॥१२॥वसे
तत्रेवदर्मेपुष्पायन्यरमपूरुषं॥एवंरात्रोप्रकुर्वीतयथोक्तंसर्वमक्षयं॥१३॥इतो
मृतेनिमलेरुध्रेमुहूर्तेगुरुरासवान्॥इत्येकलशान्तसर्वान्स्नापयेन्मूलविष्य
या॥१४॥महाकुंभस्ततोयेनभूयस्नाप्नापयेद्बुधः॥अभ्यस्यमूलमंत्रेणवेष्टये
न्नववाससा॥१५॥आरायवेष्टकाःसर्वाःकृत्वित्रःसमलंकृतैः॥चामप्रदक्षिणी
कृत्यनुर्धपोपसमन्वितं॥१६॥आरोपयेयुस्वाःसर्वाविमानस्योपरिस्थले॥पु
ण्याहंवाचयेत्तत्रकृत्विग्भिःसहनोगुरुः॥१७॥मूर्ध्वेष्टकानामाघाताप्राङ्मुख
कसमाहितः॥आयंनारायणंदेवंदृष्ट्यभेप्रणवंप्रणवेत्॥१८॥आदध्यादिष्टका
पश्चात्पूर्वादिक्रममाश्रितः॥स्त्रियःसूक्ष्मानुलोमाश्रितृष्णीमाचानमाचरेत्
१९॥पापयोगयुतान्सर्वान्प्रतितान्पतिलोमजान्॥वर्जयेद्यलमादायम
संमूर्ध्वेष्टकाविभो॥२०॥प्रणम्यशिरसाभूमौयजमानोगुरुःपुनः॥वस्त्रेऽश्र
चनचान्येऽश्रगोभूमिकनकैस्तथा॥२१॥पंचांगभूषणंदध्यात्तद्वासीरासंत

॥ राम ॥
॥ ४५ ॥

थेवच॥बाहनंहस्तिनुरगंरुजोपानंतथेवच॥२३॥तस्मैसगुरवेदेयंदक्षिण
मविशंकितः॥नोपयेद्वथकारंश्रवस्त्राभ्रधनधान्यकैः॥२४॥स्तूपीकाकी
लमधुनावश्यतेकमलासन॥लोहनंदारुनंवापिस्तूपीकाकीलमिष्यते॥२५॥
ऊर्ध्वभूम्यंपितुलितंविस्तारयामसंमितं॥स्तूपीकाकीलमेतस्याद्वयमंगुलि
निर्मितं॥२६॥विमानंकंठतुलितमध्यर्धंदिगुणंतवा॥एवंचतुर्विधंश्रोक्तं
स्तूपीकाकीलमुत्तमं॥२७॥तद्वतंचतुरस्रंवापंचाश्रंवाप्रकल्पयेत्॥रुत्ताय
तेविमानेतुचतुरस्रायतेपिच॥२८॥युग्मंस्यास्तूपिकाकीलमपुनभवकां-
क्षिणः॥उत्तरेषामयुग्मंस्यास्तूपीकाकीलमुत्तमं॥२९॥यावद्विंशतियुग्मं-
स्यात्तद्वयुग्मेकोनविंशतिः॥चतुरस्रेषदस्रेचमष्टास्रेसमवृत्तके॥३०॥स्तूपि
काकीलमेवंस्यासर्वकामसमृद्धिदं॥रुलैकंस्तूपिकाकीलमथवाशंभ्रकल्प
येत्॥३१॥स्नापनादिक्रियाःसर्वायावदारोपणंरुतं॥मूर्ध्वैष्टकावत्कर्तव्या
विशेषस्तुविधीयते॥३२॥आरोपितेततःकीलेविमानाग्रेततःसूचीः॥पु

॥ पप्र०
॥ ४७ ॥

ण्याहंवाचयेत्तर्गतेनवरलानिनिक्षिपेत्॥३२॥पूर्वीदिमध्यमानंस्यात्तथा तु
बीजंमलोहकं॥क्षिप्त्वागतेततस्तूपीप्राग्मुखोमूलविषया॥३३॥जान्धार्यं
स्नापयेत्तूपीपंचांगाकल्पभूषितः॥हारोपवीतकटकैःकेयूरैरंगुलीयकैः॥
३४॥पंचांगभूषणैर्युक्तैर्भूषितःसोन्नरोयकः॥सूचयास्तूपिकागतेदृढीकु-
र्यादनंतरं॥३५॥स्नापनीयामृजुस्तूपीवक्राचेद्भुक्षोपदा॥संस्नापितस्यको-
लस्यपुनरुत्सादनंयदि॥३६॥मज्ञानादथचामोहाज्ञायाष्टंचनस्यति॥तस्मा-
त्सर्वप्रयत्नेनविपरीतंतुनाचरेत्॥३७॥यदिकुर्याज्जमादेनशांतिहोमंसमाच-
रेत्॥संस्कृतस्यचकोलस्ययदिस्थात्कृषिरादिकं॥३८॥समुत्सृज्यचतंकीलंकी-
लमन्यंसमाहरेत्॥तंकीलंनुमतिष्टाप्यप्रासादाग्रेनिधायच॥३९॥पूर्ववच्चद-
दौकुर्यादाचार्यःसुसमाहितः॥सौवर्णैराजतीताम्नीस्तूपीदारुमयीतथा॥
४०॥पूर्वापूर्वाबहुफलाःपश्चिमापश्चिमाल्पदा॥गुरुवेदक्षिणादेयाहेम-
संख्यान्पूर्ववत्॥४१॥शिखाकुंभंसूवर्णैवारजतंताम्रमेववा॥पंचजं

॥ रात॥
॥ ४७ ॥

मृन्मयं वापि स्थापयेत् तत्क्षणं रक्षते ॥ ४३ ॥ चूत्तेषां मनिवृत्तं स्याद् दम्भयुक्तेष्वयुक्
भवेत् ॥ नानारत्नेष्वलोहैश्च सिखाकुम्भं प्रपूजयेत् ॥ ४४ ॥ चटाग्रं मुकुटाका-
रं दीपाकारमथापि वा ॥ कुर्यान्मनोहरं दृश्यमथ स्तान्तस्य पंचजनं ॥ ४५ ॥ महा-
नासौ न्तमांगेषु चक्रं वा शूलमेव वा ॥ स्थापयेत् लोहजं वापि दारुजं वा न भ्रावयेत्
४६ ॥ तले तले विमानानां दिक्षु देवान् प्रकल्पयेत् ॥ इन्द्रं मेधाकुमारं चारक्षिण
स्यामुपापतिं ॥ ४७ ॥ दक्षिणामूर्तिं मथवा प्रतीच्यां नृहरिं हरिं ॥ श्रीधरं वा न
थोदीच्यां ब्रह्माणं वा च नाधिपे ॥ ४८ ॥ अथवा दिव्यराहस्या प्राच्यां नरहरस्त
था ॥ ततो नु श्रीधरो देवस्तनो हयशिरस्तितः ॥ ४९ ॥ प्राच्यां दिक्ष्वथवा दिक्षु
नरो नारायणो हरिः ॥ ऋणाश्रितार एते स्युरथवा पुरुषः पुरः ॥ ५० ॥ सत्यो द
क्षिणतः पश्चाद् द्युतो नंत उत्तरे ॥ वासुदेवा दयो वासुर्दिक्षु पूर्वादिपुक्रमा
त् ॥ ५१ ॥ श्रीधरं पूर्वदिग्भागे वराहं दक्षिणे तथा ॥ नृसिंहः पश्चिमे भागे अ
नंतश्चोत्तरे तथा ॥ ५२ ॥ भ्रुवं वरे स्थिते दिक्षु मूर्तयोऽपि स्थितास्तथा ॥ आसी

॥ पम
॥ ५७ ॥

नेतद्दृशसीनाशयानेनृभयंभवेत्॥ ५३॥ यानारुद्धेप्रचानास्यूर्यानारुद्धास्त्रि
ताश्रने॥ विश्वरूपेपुनर्दृष्टुस्त्रितावास्युश्रनुर्भुजाः॥ ५३॥ इन्द्रादयश्चेदिन्द्रे
वाभासीनाएवतेसदा॥ विमानेद्यौलनेदिस्त्र्यौलजाएवदेवताः॥ ५४॥ तोया
चिवासनेरुलामंडपेचाचिवास्थव॥ मुहूर्तेरुपयेदिस्त्र्यवर्णलेपंसमान्चरे
त्॥ ५५॥ शूलानिष्ठापयेदिस्त्र्यविमानेचेष्टकामये॥ तोयाचिवासनंरुलाम
चिवासंन्यसेत्क्रमात्॥ ५६॥ त्रिवस्तुक्रमराःरुलावर्णलेपंसमान्चरेत्॥ योय
स्यवर्णरास्योक्तस्तेनैवालेपनंभवेत्॥ ५७॥ व्यसासेब्राह्मणादीनांवर्णानांसं
करोभवेत्॥ सर्वेचभक्तिभागस्त्रापमविष्टरसंस्थिताः॥ ५८॥ मध्वेचित्ररुतां
सर्वेचित्राभासेनवाभवेत्॥ एकनासासमायुक्तेएकादिड्मूर्तिरिष्यते॥ ५९
चतुर्भुजोवादिभुजःसोम्यवच्छस्त्रिताननः॥ ६०॥ विमानेनासिकाहीनेदिड्मू
तिरपिनेष्यते॥ ६०॥ चतुरस्रायतेरुत्तेचाप्तिरुत्तायतेपिवा॥ वीरसेनःरूपे
णश्रवीरनाथःसुभद्रकं॥ ६१॥ मागेयादिपुद्गलेनेबाहुभिःसप्तचारिणं

॥ राम ॥
॥ ५७ ॥

विष्णुपार्थिवराज्ञाःकराजवदनान्विताः॥५२॥चतुरधायतेचान्वितासि
काद्वयसंयुते॥दक्षिणोत्तरतस्तस्यपुरुषोपूर्णपुष्करौ॥५३॥शंखचक्रचरोस्त्रा
प्योहस्तौयवनिकास्पृशौ॥तलेतलेविमानस्यसुराविष्याचरास्तथा॥५४॥नृ
संदोबहुबावेणुवोणापणवधारणः॥कल्पनीयास्तथान्येचकिंनरोरगजा
तयः॥५५॥ममावतारासर्वत्रकल्पातचेष्टितानिच॥कपोतेपुकपोतेपुत
लेषुचनलेषुच॥५६॥हंसमालांप्रकल्पेरन्मृतमालांस्तथैवच॥अन्योन्य
मुखमालोक्यस्त्रितागगनयापिनः॥५७॥भूतानिनानानृत्यंतिनिरुतांनन
भांतिच॥प्रतेरुपरिकंठंस्यान्द्धस्तालोणभूमिषु॥५८॥गरुडान्कल्पये
मिंहान्संविष्टानथवास्तितान्॥तदुन्नतंकंठमात्रंपादमात्रमथापिवा॥५९॥
अर्धार्धवात्रिपादंवानान्यथोद्धायदृश्यते॥अथस्तान्द्विष्टानेकल्पयेद्दे
वताःक्रमान्॥६०॥माग्नेयेहस्तिवदनमीरांदक्षिणतोद्यवा॥दक्षिणामू
र्तिमृषिभिःसेवितंवटमाश्रितं॥६१॥विश्वरूपंप्रतीचीनेकमलासनमु

॥पञ्च
॥५८॥

नरे ॥ ऐशानांतु चरां देवीं स्थापयेत्तु विचक्षणः ॥ ७२ ॥ ऐशान्यां मं विका देवीं
माहिषोदिरसि स्तितां ॥ अथवा पूर्ववत् सर्वादि स्मृतिः परिकल्पयेत् ॥ ७३ ॥ अ
थ स्तादुपपीठे पि पूर्वीं क्तादि स्मृदेवताः ॥ अथवा तत्कथोपेतं प्रादुर्भावात् प्र
कल्पयेत् ॥ ७४ ॥ पाषाणशर्करातक्रसूक्ष्मयात्रिप्रकारया ॥ पिष्टापत्रिफलां
बोभिः सकृद्विचित्रयत्नतः ॥ ७५ ॥ खदिरार्जुनयोस्तोयैः शल्मल्याक्षीरसाखि
नः ॥ मिश्रीरुतुषट्सम्पक्तोयभावितातथा ॥ ७६ ॥ मापीयंतव्यरिका
धासं मिश्रीभूतया पुनः ॥ गुलपाकरसैस्तैश्च पुनः कुट्टीकया भृशं ॥ चामलि
पेत्क्रमेणैव सूलादित्रिविधान्मया ॥ चिरस्थायी भवेदेवं कल्पिते मंदिरं पु
नः ॥ ७७ ॥ पाषाणशर्करातक्रसुवान्यश्मूर्णयेत्ततः ॥ तच्चूर्णे वक्ष्यमाणे तद्वि
गुणावाबुकाक्षिपेत् ॥ ७८ ॥ पिष्टं तदेकवारं चेत्सूलादिः पिष्टमुच्यते ॥ सूक्ष्मं
त्रिंशेत्परं ज्ञेयं सूलापालेपनं च मात ॥ ७९ ॥ पंचवर्णेस्ततः कुर्याच्छोभितं
रात्रचक्षुषा ॥ उपानदादि स्तूयंतं भूषयेत्कनकादिभिः ॥ ८० ॥ मुक्ताम-

॥सप्त॥
॥५८॥

णिहिरण्यवत्कृत्किंकिणीजालकेतुभिः॥ मृषयेत्सदनंविद्योर्ध्वंयावित्तानुसा
रतः॥ ८१॥ इतिश्रीपञ्चरात्रेमहोपनिषदिपात्रे तंत्रे क्रियापादे विमानदेवताक
ल्पनं नाम नवमोऽध्यायः॥ ९॥ श्रीभगवानुवाच॥ परिवारनिवेशार्थं शोभाार्थं मं
दिरस्य च॥ रक्षणार्थं च परितः प्राकारं परिकल्पयेत्॥ १॥ अंतर्मंडलनामानं प्रा
कारं प्रथमं विदुः॥ मंतर्होरमतो विप्रम आहारमनंतरं॥ २॥ अनंतरं च मर्थां दाम
हामथ्या तु पंचमं॥ पंचैते च नुरग्यास्युः समुपेतस्वलूरकाः॥ ३॥ पंचभेदाश्च तंत्रे
पुनर्द्विकाभूमिरंतिमा॥ एकास्तंभावलीकल्याद्वयीषाकमलासन॥ ४॥ उपा
नदादिपञ्चांगमधिष्ठानं प्रकल्पयेत्॥ दंडस्तदध्वं पादोनंतस्योद्येदमुदीरितं॥
५॥ अधिष्ठाने कृते तस्मिन् स्तंभमालाविधीयते॥ अंतराजमहीमाहुर्नामां
तर्मंडलाख्यया॥ ६॥ पंचहस्तांचतुर्हस्तां द्विहस्तां चायथेष्टया॥ अंतरावरणं
स्यास्य पंचप्रासादकुंभतः॥ ७॥ विद्विजैवेतरेषांनुसालानामंतराजम्भूः॥
एकद्वित्रिचतुर्हस्तैः कमणोवर्षितो भवेत्॥ ८॥ मंदिरस्य महीनासासमः स

॥ पञ्च
॥ ५९ ॥

लसमुद्रिपः ॥ प्रीवाधनुलितोवास्वातप्रतिसंमितएववा ॥ १० ॥ उपपीठसमा
युक्तः सालोदंडत्रिरुद्रयः ॥ चतुःपंचद्विदंडेवासालानामुद्ययंविदुः ॥ ११ ॥ उप-
परिष्ठाचसालानांमिहोवागरुडोपिवा ॥ कल्पनीयःअथलेनध्वजयष्टिसं
ततः ॥ १२ ॥ प्रासादाग्रेप्रकर्तव्यस्तदंगश्चार्धमंडपः ॥ चतुर्धाधामनिरुतेपा
दोवार्धमथापिवा ॥ १३ ॥ त्रिपादोधामनुल्यंवाअध्वार्धवायथारुचि ॥ द्विगु-
णंवाचतुर्वक्त्रयद्वाहस्तप्रमाणतः ॥ १४ ॥ एकहस्तंद्विहस्तंवात्रिहस्तंवासमा-
यतं ॥ चतुर्हस्तंपंचहस्तंकारयेद्वर्धमंडपं ॥ १५ ॥ अंतरालंतयोकार्यंतालंय-
द्वाकरायतं ॥ दंडमध्यर्धमध्वनाद्विगुणंवाविनापिवा ॥ १६ ॥ द्वौनेर्धमंडपेचा-
स्तःपार्ष्वाभ्यांनिर्गमश्रमः ॥ अग्रतःपृष्ठतोवापिअवेतांपार्ष्ववर्त्मनि ॥ १७ ॥
चत्वारिगोपुराणिस्पुःचामचेत्सोमपीठकं ॥ अग्रेतुमंडपेस्यार्धंविपुलोन-
त्तमंडपः ॥ १८ ॥ समुद्रितंप्रतिसममधिकंवायथेयया ॥ एकद्वित्रिचतुःपं-
चहस्तोनृत्तार्धमंडपौ ॥ १९ ॥ सातराजंसमुद्दिष्टंपार्ष्वाभ्यांचामनिर्गमः

॥ राम ॥
॥ ५९ ॥

सोपानपञ्क्तयः कार्याः ॥ पार्श्वयोरुभयोरपि ॥ २० ॥ देवालयेषु युग्मास्तुः पदंगु-
लसमुच्चयः ॥ तावद्विस्तारसंयुक्ता द्विगुणं वोभयं भवेत् ॥ २१ ॥ सोपानपार्श्वयो-
र्हस्तिसहस्रास्त्युत्तरीयसः ॥ यद्द्वारयांगं कुर्वीत द्विरदं पार्श्ववाहिकं ॥ २२ ॥ द्वारे-
वातायनं वापि भित्तिबंधनं न जानीत ॥ कुलक्षयोऽस्ति नाशश्चापि वी भित्ति-
बंधने ॥ २३ ॥ यद्दार्धर्मं टपादूर्ध्वं त्रिपादं पादमेव वा ॥ तत्तुल्यं वातराजं तु अंतरा-
ज्जायतं भवेत् ॥ २४ ॥ विस्तारो हासयेत्तस्य अंतराजस्य पार्श्वयोः ॥ हस्तं तालं त-
दूर्ध्वं वा हासयेत् पार्श्वयोरपि ॥ २५ ॥ युग्मस्तं भसमोपेतं तालं बंधमथापि वा ॥
लांगलं वा प्रकुर्वीत उभयं वा विना भवेत् ॥ २६ ॥ चतुरस्रायतं वा स्याच्चतुर्द्वार-
श्चतुर्दिशं ॥ वातायनं वा युग्मेषु न कुर्यादिति बंधनं ॥ २७ ॥ अंतरावरणस्यांत-
र्बहिर्वोभयतेपि वा ॥ आयामो मंटपस्यास्याद्युग्मं तु प्रमाणतः ॥ आयोड-
शांतं युग्मे स्यादथायुग्मे त्रयोदश ॥ मंटपायाममुद्दिष्टं विस्तारे कमलासन-
२८ ॥ यद्दामूलालयसमर्धमंटपसंमितं ॥ तदूर्ध्वं पादमेवाथ यद्दालयसमं-

॥ यम ॥
॥ ७७ ॥

भवेत् ॥ २९ ॥ मध्यमैर्द्विगुणं वायसपादं बालयस्य च ॥ मूलालयसमं वा पिता
लं हस्तं च वाधिकं ॥ ३० ॥ उपानास्यंगसंयुक्तं सर्वालंकारसंयुतं ॥ तानानाटकसं
युक्तं मंतस्तं भविर्जातं ॥ ३१ ॥ उत्सेधं मंटपस्याहुरधं मंटपसंस्तितं ॥ अधिकं
चातदुत्सेधं मंटपस्य चतुर्मुखं ॥ ३२ ॥ यदा प्राग्यामसोमानं प्राग्वत्तं निर्गमं भवे
त् ॥ कल्पयेद्वित्रशास्त्रज्ञो भिन्नयः कोणभूमिषु ॥ ३३ ॥ तलवंधं तदूर्ध्वं तुलांग
लं वा प्रकल्पयेत् ॥ कोणेषु गण्डं कुर्यात्सिंहं वा कमलासनं ॥ ३४ ॥ सभां वा तु प्र
कुर्वीत यथा विज्ञानुसारतः ॥ आकारस्य चतुर्दिक्षु गोपुराणि प्रकल्पयेत् ॥ ३५
॥ चामाश्रययोर्चास्याद्वैवेकं प्रकल्पयेत् ॥ तले द्वादशभिर्युक्तं उत्तमं द्वितला
दिषु ॥ ३६ ॥ मूर्धेष्टकां स्तूपिकां च पूर्ववत्कल्पयेत्क्रमात् ॥ दिग्मूर्तयः पूर्ववत्सु
पूर्ववत्गरुडादिकं ॥ ३७ ॥ आकारेषु च सर्वेषु मंटपासुः समंततः ॥ द्वाविंश
तिधनुर्मानं मंटपं चोत्तमं विदुः ॥ ३८ ॥ अष्टादशधनुर्मानं मंटपं मध्यमं विदुः
अधमं द्वादशधनुर्मानं मंटपं परिकल्पयेत् ॥ ३९ ॥ पूर्वोक्तहस्तसंख्यं वा कुर्याद्वा

॥ राम ॥
॥ ७७ ॥

स्नानमंदपं॥ उत्तमंदराभिर्हस्तैः मध्यमंचाष्टहस्तकं॥ ४०॥ षटस्तमचमं-
विंश्यास्तुद्रं हस्तत्रयायतं॥ दक्षिणोत्तरतः पृथेभिर्नियस्य प्रकल्पिता॥ ४१-
स्तं भाष्टकायुतं तत्र सोपानं परिकल्पयेत्॥ दौर्घ्यालामचः कुर्यात्तूपथे
दनसंयुतं॥ ४२॥ मंदपाप्राङ्मुखाः सर्वे सर्वावर्णसंस्थिताः॥ आस्नानमंद-
पानत्सर्वान् प्रकुर्यात्सर्वानोमुखान्॥ ४३॥ प्रासादारं भवः सर्वान् भूमिसं-
शोचनादिकं॥ रुलाहस्तिनखंचैवं मंदपंचैव कल्पयेत्॥ ४४॥ गर्भं व्यासस्तु
कोणस्यादग्नेर्मंदपकर्मणि॥ गोपुरे क्रियमाणे नुदक्षिणस्यां दिशि स्मृतः
४५॥ कवाटयुग्मं संस्थाप्य द्वारे द्वारे दृढं यथा॥ लोहनं दारुजं वापि विचित्र-
नुरगादिभिः॥ ४६॥ शारवान् चतुष्कुर्वीत तथैव शिलयापि वा॥ शारवाक-
वाद्यो प्रक्षाल्य पंचोपनिषदाजलैः॥ ४७॥ नववस्त्रेण संवेष्टय चान्यराशि-
पुनिक्षिपेत्॥ महाकुंभार्चनं कुर्यात्पूर्वं वष्टास्त्रचोदितं॥ ४८॥ रुलाप्र-
भाते विमले मुहूर्ते यो भजे गुरुः॥ खाने लोहादिविन्यस्य स्नापयेच्छिल्पिना

॥ पञ्च
॥ ७१ ॥

सह ॥ ४९ ॥ पुण्याहं वाचयित्वा च पंचगव्यैर्विलेपयेत् ॥ महाकुंभजले देवान्
मसेत् कुर्वेत् दक्षिणे ॥ ५० ॥ अथः शान्तिं दक्षिणतो वाग्देवीमुपरि स्तुयं ॥ रति
मुत्तरातिः शाखासं च तस्मिन् क्रमात् ॥ ५१ ॥ कवाटे दक्षिणे स्थाप्यो विश्वदत्त
भूतनायकः ॥ कवाटे चोत्तरे स्थाप्यो विश्ववक्त्रः प्रतापवान् ॥ ५२ ॥ अवतारां
शतत्रयान् प्रोक्षयेत् सविधया ॥ वेदाद्यान् पुराणानि वेत्तेषु निवसंति
च ॥ ५३ ॥ नाराचे पुत्रयं च्छिंशं देवाकीलेषु चोर्मयः ॥ कवाटपट्टिकायां च भू
तनायं प्रकल्पयेत् ॥ ५४ ॥ कवाटकंदपट्टे स्थाप्यो विश्वभावनः ॥ एवं
कुंभजले ध्यात्वा विन्यसेत् सर्वदेवताः ॥ ५५ ॥ आचार्यं दक्षिणां दद्यात् निष्कसं
ख्यातु पूर्ववत् ॥ सोवर्णो राजतस्ताम्रकवाटोदारुजस्तथा ॥ ५६ ॥ पूर्वः पूर्व
कलायास्य भूयसे कल्पिते नृणां ॥ कवाटं दारुजं स्वर्णैरंजते तूज्यते स्मरैः ॥ ५७
स्तंभापादशिलासे वरजनासादि पूर्वकं ॥ नखाया ब्रह्मणे स्नाने तेषामुप
रि पोतिकाः ॥ ५८ ॥ कल्यास्ताः सूत्रकारोपि वाजिनादि समन्वितः ॥ तुला

॥ राम ॥
॥ ७१ ॥

मारोपयेत्पश्चात्तु वंचयेच्चैष्टकादिभिः ॥ ५९ ॥ सुलवंधमतः कुर्यात्प्रभविस्ता
नुसारतः ॥ ६० ॥ यूपान्नादनकंवापिकुर्वाद्यानुसारतः ॥ ६१ ॥ चंडप्रचंडोक्त
योद्वारेण भैरवहस्यतौ ॥ दक्षिणोत्तरपार्श्वे स्त्रीमुनिवेषो सहस्रिभौ ॥ ६२ ॥ दं
ष्टाकरजवदनौ भीमौ वा दंडधारयेत् ॥ कान्तावियुक्तौ विकटौ करंडमकुटा
नितौ ॥ ६३ ॥ अर्धमंडपकद्वारेण रत्नचक्रोत्तमांगिनौ ॥ मंतर्मंडलसंज्ञस्य सा
रस्य द्वारपार्श्वयोः ॥ ६४ ॥ जयश्रविणयश्रोभोक्तव्यौ तस्य गोपुरे ॥ एकमे
वेत्यनेनैषां चतुर्दिक्षु गोपुरं ॥ ६५ ॥ मंतर्हारस्य पूर्वस्यां द्वारि पद्मगदाधरो ॥
खड्गधरो द्वारि दक्षिणस्यां प्रकल्पयेत् ॥ ६६ ॥ प्रतीच्यां वज्रमुसलोधारिणो
दिशिकल्पयेत् ॥ पारां कुशधरो ब्रह्मनुत्तरस्यां दिशि स्थितौ ॥ ६७ ॥ मध्यां
तर्हारसालस्य प्राच्यादिपुष्पाक्रमं ॥ दिक्षु चान्विधातारो ततो भद्रसुभ
द्रको ॥ ६८ ॥ दक्षिणोत्तराक्षरविधिसौकुवेराक्षकुवेरको ॥ प्राच्यादिपुष्पमहादि
क्षु मर्यादासालगोपुरे ॥ ६९ ॥ दुर्जयप्रवलौ कार्यौ विश्वभावनपुष्करौ ॥

॥ पञ्च

॥ ७२ ॥

संभवः प्रभवोऽस्मात्तां सः सोऽभनसूभद्रको ॥ ७१ ॥ जघन्यावरणद्वारे प्राच्याहो
कुमुदादयः ॥ कुमुदः कुमुदासश्च पुंडरीकोऽथ वामनः ॥ ७० ॥ चांकु कर्णः सर्वेने
त्रसुमुखः सः प्रतिष्ठतः ॥ अष्टौ हो द्वौ प्रतिद्वारं कल्पनीयं यथाविधि ॥ ७१ ॥ वि
ष्णु पार्षदाः सर्वे सर्वे सेनाधिपास्मृताः ॥ इंदु हस्त विरूपाक्षाः करंदमकुटाब्जि
ताः ॥ ७२ ॥ फणिकंकणमालाद्या भृकुटी कुटिलेक्षणाः ॥ ज्यत्यस्त हस्त चर
णाः रक्षंति द्वारमाश्रिताः ॥ ७३ ॥ चतुर्थावरणे कुयात्पाकस्थानं विचक्षणः ॥
प्रथमावरणे वापि द्वितीयावरणे पिवा ॥ ७४ ॥ तृतीयावरणे वापि चतुर्था
वरणे पिवा ॥ इन्द्राग्निमध्ये चाग्नीये तस्य स्थानं विधीयते ॥ ७५ ॥ खलुरिकास
मायुक्तं मध्ये चांकणसंयुतं ॥ चतुरस्रायते भागे प्राचीनस्यागममंतकं ॥ ७६ ॥
युग्महस्ते प्रमाणं च दीर्घं चूलेन वा पुनः ॥ मध्येऽग्नि यमयो कुंडं नित्यहोमा
यकल्पयेत् ॥ ७७ ॥ अपूपपचनस्थानं मध्ये नैऋतयाम्ययोः ॥ फलानि निक्षि
पेन्मध्ये नैऋते च रुणस्य च ॥ ७८ ॥ द्वारं प्रकल्पयेत् प्रत्यकु मध्ये वा युजले दा

॥ राम ॥

॥ ७२ ॥

योः॥ क्षालनं तंडुलादीनां कूपोतवहिरववा॥८०॥ चूमनिर्गममार्गांश्च यु-
ग्मास्युः कुटिलास्तथा॥ मज्जनं भोगृहेयाम्येतां नूलीयमनैऋते॥८१॥ वा-
रुणेवाससां स्नानं मारुते पुण्यमंटपः॥ सोम्ये चैकांतिनां भुक्तिस्नानमीशो-
चनालयः॥८२॥ बहिरावरणे कुर्यादाग्नेये चान्नसंग्रहं॥ जवचातग्रहं याम्ये-
गोशालास्यादुमापतो॥८३॥ तृतीयावरणे स्नानं रुद्रादीनां विभावसो॥ शि-
विकादिस्थितिश्चंद्रे पानीयं वारुणे भवेत्॥८४॥ उत्सवे देवयजनं सोमेशानां
तरे भवेत्॥ इंद्रेशानां तरे वापि मध्ये चाग्निस्तुरेशयोः॥८५॥ यमाग्निमध्ये वा
कुर्यादुत्सवे यागमंटपं॥ स्नानमीये सरस्वता वायस्नानं तु वायवे॥८६॥ य-
थोक्तावरणे भावे विद्यमाने क्वचिद्भवेत्॥ वारुणे वा भवेत्सोम्ये कूपं शर्वैर्न-
द्या भवेत्॥८७॥ यचनाचारिणः संति तत्र कूपं प्रकल्पयेत्॥ अष्टदिक्षु यथा
योगं तटाकं कारयेद्भुवः॥८८॥ प्राकाराणां तु सर्वेषां बहिष्ठादीर्धिका भवे-
त्॥ शास्त्रश्रवणसत्त्वानां वेदाध्ययनपाजिनां॥८९॥ यतीनां भितरेषां च

॥ पञ्च
॥ ७३ ॥

मठः कार्यो बहिर्वेत् ॥ सदनानि च कार्यो णि देवमाश्रित्य निष्ठतां ॥ ९१ ॥
अनं पुष्पवाटीं च परितो धाम कल्पयेत् ॥ प्रथमावरणे वापि द्वितीयावरणे
पिवा ॥ ९२ ॥ तृतीयावरणे वापि यथादेशानुकूलतः ॥ एकावरणयुक्तस्य परि
वारानि मानूयुः ॥ ९३ ॥ प्रधानभेराभिमुखः कल्पनीयो विहंगराट् ॥ नृत्ता
र्थमंष्टपस्थापे तस्य धाम च कल्पयेत् ॥ ९४ ॥ गोपुरस्योत्तरे साले मंदिराभिमु
खोरविः ॥ तस्यैव दक्षिणे साले चंद्रमापरि कल्पयेत् ॥ ९५ ॥ बन्धौ कामो यमो
ब्रह्मनैः कते स्यात् गजाननः ॥ वारुणे पण्मुखो दुर्गा वायो सोम्ये च नाधिपः ॥
९६ ॥ ईशाने रांकरस्तत्र क्षेत्रपालस्तथा भवेत् ॥ सोमो रापो रंतरा च विषम्येनं
प्रकल्पयेत् ॥ ९७ ॥ अंकणे दक्षिणे सप्तमातरस्तु निनैः कते ॥ रंद्रादयो लोक
पाला पूजास्वाद्यासूत्रांकणे ॥ ९८ ॥ गोपुरस्य भवेदंत बहिर्वा बलिपीठिका
अंतर्हाराहयोपेते विरोपाधाम्नि कल्पयेत् ॥ ९९ ॥ सूर्या चंद्रमसो स्नाने संस्थाः
पौ पुरुषो न्युतौ ॥ सूर्या चंद्रमसो कल्प्यौ द्वितीयावरणे तथा ॥ १०० ॥ हयग्री

॥ सम ॥
॥ ७३ ॥

वः स्मरन्नेस्त्रानेसंकर्षणोविधेः॥ वराहोविघ्नराट्स्त्रानेप्रधुम्नः शरज-
न्मवः॥ १००॥ कात्यायिन्यामनंतस्यादनिरुद्धोनरासने॥ नृकेसरीशांकरेस्था
दंकणेपीठिकासुचेन॥ १०१॥ इंद्रादयःसमभ्यर्च्योस्तेपांस्त्रानेयथाक्रमं॥ च-
क्रीमुसलवान्दंरवीश्वरिणीचगदाधरः॥ १०२॥ शाङ्गीपद्मीतथावल्लीपू-
ज्यादिव्यास्त्रधारिणः॥ प्रथमावरणेयेपांस्त्रानेयेसमुदीरिताः॥ १०३॥ श्रे-
याद्वितीयेतेसर्वपरिवारायथोक्तया॥ मध्यांतहौरसालेतुगोपुरेभयपा-
र्वयोः॥ १०४॥ मादित्याद्वादशाराध्यामध्येमन्मथवेवसोः॥ वसवःपूजनी-
यास्युर्विधिविघ्नरुतंपुनः॥ १०५॥ मध्यपितृगणाःपूज्याःषडाननगणेश-
योः॥ विश्वेदेवासमाराध्यामरुतोगुहदुर्गयोः॥ १०६॥ सप्तर्षयःपूजनीयाः
मध्येदुर्गाकुबेरयोः॥ कुबेराशानयोर्मध्येरुद्राएकादशस्मृताः॥ १०७॥ त-
त्रैवचक्षेत्रपालःप्रांकणकुमुदादयः॥ इंद्रादिपीठिकास्त्रानेसमाज्याःक-
मलासन॥ १०८॥ मर्यादावरणेस्त्राध्यामष्टादशगणेषुये॥ उत्तमाःपरि